

Tapio Luoma: Tervetuloa kuuntelemaan Arkkipiispan talossa -podcastia. Minä olen arkkipiispa Tapio Luoma ja juttelen tässä podcastissa kiinnostavien ihmisten kanssa elämän menosta, arvoista ja muista syvällisistä kysymyksistä. Jälleen ollaan Arkkipiispan talossa. Vieraanani on tällä kertaa Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirkkososiologian professori Anne Birgitta Pessi. Tervetuloa, Anne Turkuun.

Anne Birgitta Pessi: Kiitos paljon. Ihana olla täällä.

Tapio Luoma: Kuinka tuttu kaupunki Turku sinulle on?

Anne Birgitta Pessi: Turku on minulle ennen kaikkea levon paikka, näin niinkun turismin näkökulmasta. Minulla on joitakin työkeikkoja esimerkiksi yliopistolle, joitakin luentoja, mutta pääasiassa minä tulen tänne aina pari kertaa vuodesta ihan nauttimaan kulttuurista, ruoasta ja maisemista. Sikäli ihana tilanne, kun työ ja huvi tulee yhteen.

Tapio Luoma: Itseäni näissä podcasteissa on aina kiinnostanut juttukaverin tausta sillä tavalla, että miten jossain päin Suomea tai maailmaa viitetyt vuodet ovat ihmisen mukaan vaikuttaneet hänen itseensä. Tekeekin mieli kysyä sinulta... Olet kasvanut Pohjois-Pohjanmaalla. Koetko, että se näkyy edelleen jollain tavalla sinun otteessasi ja elämässäsi?

Anne Birgitta Pessi: Äärettömän kiehtova kysymys. Uskon, että näkyy useammallakin tavalla ja jotenkin kantaa mukana sitä, että siellä me kesämme yhä aina vietetään. Mutta ensinnäkin musta pohjoisessa Suomessa... Mä oon Oulussa asunut, mutta sitten kesät vietetään Pudasjärvellä, niin siinä on jotain kaunista, pienipiirteisyyttä. Äärettömän lyhyt kesä, pieni häivähdys ja sitten tuuli jo käy ylitsemme. Musta se kirkastaa elämässä sellaisia ytimiä ja myös herkkyyttä, mutta myös siihen herkkyyteen, luonnon ja sielujen, niin yhdistettynä sellainen sitkeys. Luulen, että se on perintöäni sieltä. Ja jotenkin ihan jo Pohjois-Pohjanmaan maisema juuri siinä pienipiirteisessä kauneudessaan. Samoin minulla siellä sukulaisissa on erittäin sulassa sovussa vanhoillislestadiolaisia ja meitä jotka olemme ulkokehämmällä, mutta jotenkin omassa suvussa ei ole ollut rajantekoja. Mutta kyllä se varmasti siihen vaikuttaa, että jo nuorena kiinnostus uskontoon ilmiönä, niin sitäkin kannan kiitollisuudella mukani.

Tapio Luoma: Millainen sinun tiesi on sitten ollut pohjoispohjalaisesta työstä kirkkososiologian professoriksi?

Anne Birgitta Pessi: Mä olin aina semmonen innokas koululainen ja 1994 kirjoitin ja onneksi sitten suoraan tiedekuntaan siitä pääsin opiskelemaan. Mua on jo ihan pienestä asti kiinnostanut ihminen olentona. Mitä on inhimillinen kaipuu? Mitä ihmiset elämältään haluavat? Miksi ihmiset etsivät toinen toisiaan? Millaisia tilanteita on ryhmissä? Mietin kovasti varsinkin lukiossa sitä, että onko se mitä haluan opiskelemaan, onko se psykologiaa vai onko se ehkä yhteiskuntatiedettä tai politiikan tutkimusta, jotenkin. Mutta se ilmiö siellä, että ihminen yksilönä ja ihminen ryhmässä. Mutta teologinen sitten, se tuntui ehkä näistä aloista semmoiselta kokonaisvaltaisimmalta, että siellä sitten mennään vielä askel syvemmälle ja laajemmalle ja kauemmas myös ehkä sitten historian kaareissa. Mutta että sillai ilmiölähtöisesti en ole yllättynyt siitä, että olen kirkkososiologian parissa yhä.

Tapio Luoma: Olet siis professori. Minun tittelini on arkkipiispa ja itse huomaan välillä pohtivani sitä, että mitä tällainen komea, historiallinen titteli kaikkea pitää sisällään. Valtavasti mielikuvia, kenties odotuksia ja jotakin sellaista sanoiksi pukematontakin josta välttämättä itsekään ei aina ole kauhean tietoinen. Miltä sinusta tuntuu kantaa titteliä professori? Miltä tuntuu olla professori?

Anne Birgitta Pessi: Kyllä se tuntuu yhä aika hurjalta. Mä sain professuurini siinä, se oli samalla viikolla kun synnytin esikoiseni, että se vielä jotenkin piirtyy sellaisena isona asiana olla äiti ja olla professori. Kyllä siinä kuultaa juuri siinä, että se on iso sana, niin kuultaa yhtäältä vastuu, vastuu oppiaineesta. Ja itsekin aika nuorena, olinko mä sitten kolmisen... Kolmekymmentä, nipin napin. Vähän yli kolmekymmentä, kun professuurin sain, että sitten aikaa on, jos Jumala suo, niin tehdä töitä ja vuosikymmeniä edessä. Ja toisaalta myös sen vastuun ohella pitää huolta perinteistä, niin villitellä, viedä uusiin teemoihin, uskaltaa tehdä jotakin uutta. Näiden kahden asian kanssa tasapainoilu, niin on se iso juttu.

Tapio Luoma: Mikä Anne-Birgitta sinun työssäsi on kokemuksesi mukaan yleensä raskainta?

Anne Birgitta Pessi: Ajanhallinta, ehdottomasti. Olen erittäin hyvä pitämään luentoja itsemyötätunnosta ja työssä jaksamisesta ja jakamaan vinkkejä siitä, tutkimusperustaisia vinkkejä esimerkiksi opiskelijoilleni ja väitöskirjaohjattaville. Mutta sitten se omien arvojen mukaan itse eläminen - se on haastavaa. Ja jos ajattelen vaikka kirkonkin työntekijöitä, niin luulen että siinä on hyvin paljon samaa. Se sellainen kokemus siitä, että ikinä työ ei tule valmiiksi. Sekä kirkossa että yliopistossa meidän työmäärä on loputon. Ja ei vaan, että on mailbox tyhjä tai artikkelit valmiina, vaan sitten kaikki se miten perehdyn uuteen tai mistä otan selvää, tai mitä vielä voisi tehdä. Ja kyllä mä jotenkin ajattelen sitä, että jos ja kun allekirjoitan väitteen, että minulle elämässä perhe ja lapset ovat kaikista tärkeintä... Ja sitten kun mä katson välillä mun kalenteria, että paljonko vuorokaudesta on sitä aikaa että minä olen vain ja ainoastaan äiti, jolla on kännykät ja puhelimet tai tietokoneet kaukana, niin sellaisessa minä yritän ottaa kyllä itseäni kiinni. Mutta ei se ole helppoa. Kyllä se se ajanhallinta on vaikeinta.

Tapio Luoma: Itseni on kyllä hyvin helppo allekirjoittaa tuo, mitä sanot. Ja se varmaan liittyy tähän työhön ja kun meillä kirkon työssäkin, jos mietin omaa taustaa pappina, niin tämä työajaton työ, jossa sitä työaikaa ei ole määritelty...

Anne Birgitta Pessi: Juuri.

Tapio Luoma: Mutta se vapaa-aika mikä on asetusten mukaan lupa pitää, niin se on määritelty, mutta ei siis työaikaa. Ja sehän tarkoittaa silloin sitä, että tietynlainen valmiustila on aika pitkään koko ajan päällä. Ja huoman sen, että kun kohta tulee kuluneeksi 36 vuotta kirkon töissä, niin en oikein itse vieläkään tunnusta oppineeni tätä ajankäyttöä. Se on jotain sellaista, mihin kaiken aikaa täytyy kiinnittää huomiota.

Anne Birgitta Pessi: Joo. Toi on kiinnostavaa, kun sanot. Ehkä siinä on sellainen armollisuuden... Tai voiko olla sellainen näkökulma, että emme tule koskaan oppimaankaan. Ja sitten sen kanssa nöyränä eläminen - ikään kuin luovuttaa.

Haastattelija 1 [00:07:45]: Tulet sieltä Pohjois-Pohjanmaalta, jossa tilaa on ja asukkaita on harvassa. Sitten asut ja vaikutat tällä hetkellä Helsingissä, Etelä-Suomessa, jossa hyvin pienellä alueella on paljon ihmisiä. Tämä nyt varmaan tulee jollain tavalla sosiologiseksi kysymykseksi, mutta kun itse olen vähän niinkun pohtinut sitä, että onko niin... Mites tämä nyt sinulla, kirkkososiologian professorina, että onko tämä minun ajatteluni kuranttia ja pätevää, kun ajattelen sillä tavalla että siellä missä ihmiset asuvat kauempana toisistaan, tai jossa ihmisten välinen fyysinen etäisyys on isompaa, niin siellä on helpompi kokea henkistä läheisyyttä. Ja vastaavasti siellä missä ihmisiä pakkautuu pienelle alueelle paljon, siellä henkinen läheisyys on huomattavasti vaikeampaa. Onko tämä totta?

Anne Birgitta Pessi: Kyllä. Siitä heti tulee mieleen tutkimusviitteitäkin, vaikkapa suurista kerrostaloista ja siitä miten jo se että vaikkapa tervehditään on jo aika iso juttu ja tuo ihmisille iloa, mutta ei ole millään tavalla itsestäänselvää että me voidaan asua pienissä asunnoissa suorastaan lähes toistemme iholla, vain ohuet seinät välissä, mutta täydellisessä tuntemattomuudessa. Jos mä vaikka mietin tuota meidän kesää siellä Pudasjärvellä nyt, missä lähimpään kauppaan on yli 50 kilometriä ja lähimpään naapuriinkin parikymmentä... Ja kyllä mä tiedän heidät hyvin ja tiedän että jos tulisi hätä, niin he olisivat minua varten ja minä toivottavasti heitä varten, että hyv... Ja nähdään kerran - pari vuodessa. Mutta että nämä ehkä semmoisina ääripäinä, niin kyllä juurikin on näin. Ja ehkä myös sitten se, että kun ihmisiä on harvassa, niin se että eri tavalla korostuu se että me tarvitaan toinen toisiamme siellä pimeiden talvien ytimessä, tai pitkien matkojen ääreltä. Ja taas toisaalta, kyllähän ihminen sitten tarvitsee ihan samalla tavalla toista ihmistä myös siellä suurkaupungissa, jolloin juuri se ambivalenssi voi näkyä ja vaikka yksinäisyyden kokemukset juuri siinä, että ihmiskontakteja voi olla paljon ja sitten ei kuitenkaan kokemuksellisesti vaikkapa yhtään. Miten omassa työssä? Onko samoja ikään kuin ääripäiden aatoksia?

Tapio Luoma: Joo, siis ilman muuta. Aikanaan kun maaseudulla olin pitkään pappina, niin siellä oli helppo havaita se miten juuri maaseutuyhteisössä tällainen niin sanottu yhteisöllisyys, miten nyt sen määrittelemmekin, niin se oli helpoimmin aistittavissa. Ja sitten taas siellä missä kaupunkioiloissa kun ollaan, niin vaikka nyt sitten kun olin pitkään Seinäjoella kirkkoherralla, niin vaikka se nyt ei mittapuiden mukaan Suomessakaan... No, nyt tällä hetkellä kyllä kuuluu suurimpien kaupunkien joukkoon, mutta edelleen kuitenkin on hyvin maaseutumainen monissa suhteissa, niin siitä huolimatta sielläkin jo havaitsi sen kaupungistumisen piirteen, jossa yhteisöllisyys ei välttämättä enää tuntunut samalla tavalla vahvalta kuin puhtaasti maaseutuympäristössä. Tämä onkin kiinnostavaa, että kun paljon puhutaan tällaisesta individualismista, yksilöllisyydestä ja toisaalta sitten taas tämmöisestä yhteisöllisyydestä, niin kuitenkin ainakin oman kokemukseni mukaan ihmiset kaipaavat yhteisöllisyyttä.

Anne Birgitta Pessi: Juuri näin.

Tapio Luoma: Mutta miten me saisimme sitä luotua ja vahvistettua kaupunkioiloissa?

Anne Birgitta Pessi: Näinpä. Ja jos ajatellaan, että musta siinä säilyttää hyvällä tavalla... Mun mielestä hyvällä tavalla vastuuta meille jokaiselle, että ihmiset... Jos ajatellaan vaikka merkityksellisyyden kokemisen tutkimuksia, niin miten universaalisti ihmiselle on tärkeä ja

valtava merkityksellisyys lähde se, että minua tarvitaan ja tulen nähdä. Ja nehan voi tulla hyvin pienestä, siitä että me vaikka uskalletaan pyytää naapurin apuun. Muistan itse, kun oltiin Espoon lähiössä, Nöykkiössä muutettu ja tiesin että mä sain kukkia ystävältäni ovelle ja me oltiin kaukana pohjoisessa ja mietin että mitä minä teen, enkä halua että ne sinne jääty. Sitten tietenkin rohkaistuini etsimään minulle tuntemattoman naapurin puhelinnumeron, että jos hän käy ne pelastamassa. Ja se oli ihana kohtaaminen. Hän selvästi ilahtui siitä että tulemme tutuiksi ja hän sai huolehtia kukista ja muuta. Nykyään olemme hyviä, lämpimiä tuttavuuksia. Sitten semmoinen että uskaltaa, uskallus. Ja sitten toisaalta mietin sitäkin, että helpostihan sitä myös sorrutaan sellaisiin karikatyyreihin, vaikkapa jos ajattelee kansalaistoiminnan tutkimusta... Mä oon itse väitellyt vapaaehtoistoiminnasta ja se on sellainen yksi tietysti tutkimuksen teema mitä mielelläni seuraan. Ja sielläkin on helposti sellaisia karikatyyrejä vaikka tähän yhteisöllisyyteen liittyen siitä, että se vanhan ajan talkoohenki ja sitten itsekkäät nuoret... Ja osaltaanhan se on totta, jos me katsotaan sitä hyvin, niinkun perinteisiä muotoja yhteisöllisyydestä. Ja sitten kuitenkin kaupunkioissa tämä vaikkapa naapurin pyytämiseen rohkaistuminen, tai sitten jos katsotaan juuri nuorten ryhmää, niin ne toiminnan muodot voivat olla erilaisia. Me nähdään isoillakin aineistoilla, että sitten kun kaverit tulee yhteen, tai on joku intressi mitä aletaan tehdä, tai että se ei ole sitä säännöllistä kerran viikossa vuosia, vaan se voi olla joku tapahtuma... Et sitten olla kykyä nähdä niitä yhteisöllisyyden moninaisia muotoja sekä maaseudulla, että sitten siellä kaupungissa. Ettei me myöskään menetetä toivoamme nuorten tai kaupunkilaisten suhteen.

Tapio Luoma: Varsinainen tutkimusaiheesi, josta olet hyvin monia tutkimuksia tehnyt ja ansiokkaasti sitä sarkaa kyntänyt, liittyy empatiaan. Tässä kohtaa herää kysymys siitä itselläni, että onko empatia yhteisöllisyyden ikään kuin seurausta, vai onko se edellytys sille. Vai voiko tämmöisessä hyvin urbaanissa kaupunkiympäristössä, jossa ihmiset eivät välttämättä kerrostalossa, rappukäytävässä edes tervehdi naapuriaan, niin voiko siellä kuitenkin olla empatiaa?

Anne Birgitta Pessi: Tämä on erittäin viiltävän hyvä kysymys, koska se pureutuu ihan empatian määritelmiin. Mutta lähtökohtaisesti, jos tutkimuksessa ajatellaan, niin se meni ja perinteisesti on ajateltu että se menee niin, että empatia tulee ensin. Eli kykyä nähdä toinen, huomata toisen hätä. Ja sitten, että se herättäisi jonkinlaisia tunteita ja jopa niiden jälkeen jonkinlaista motivaatiota auttaa, että ne stepit menisivät sitä kautta ja että me voitais sitten edistää yhteisöllisyyttä vaikkapa empatiakasvatuksella tai tietoisuuden lisäämisellä. Mutta mä olen ihan varma... Ja tästäkin on tutkimusviitteitä, mutta vähemmän, eli olen varma siitä että se kulkee myös toiseen suuntaan. Eli ajatus, että vaan aletaan tehdä jotain yhdessä, tai altistetaan itsemme, niin sitten myös tunteet voivat herätä ja se empatia voi sieltä herätä. Ja että molempiin suuntiin ja varmasti parhaassa tapauksessa nimenomaan molempiin suuntiin ikään kuin yhtäaikaan, empatian kautta, tunteista tekoihin, mutta myös toisinpäin.

Tapio Luoma: Miten sinä Anne-Birgitta, aikanaan innostuit empatiasta ja ryhdyit sen tutkijaksi?

Anne Birgitta Pessi: Joo. Voi, se on jälleen sellainen ihana kysymys, joka pureutuu sekä tutkijan hattuuni, mutta myös sillai ehkä ihmisyyteeni. Juuri se nuoruuden aika, kun mä mietin sitä ihmistä olentona, joka oli musta niin ihana mysteeri sieltä jo varmasti ainakin viimeistään rippileiriltä lähtien ja mä muistan, mä luin siihen aikaan aika paljon Raamattua... Mä muistan, kun ihmiset paljon pohtivat elämän tarkoitusta ja mä olin jossain Kreikassa lomamatkalla vanhempieni kanssa ja luin siellä efesolaiskirjettä ja siellä lukee se, että meidät on luotu tekemään hyviä tekoja. Ja mä olin jotenkin, että miksei kukaan ole tätä huomannut, että täällähän on universaali elämän tarkoitus ja ihmisyyden tarkoitus. Olin toki kovin naivi, mutta jotain siitä on yhä jäljellä, että kyllä se semmoinen altruismin, hyvän tekemisen kiehtovuus, se niinkun miten me kaikki sitä tarvitaan ja sitten miten se kuitenkin siinä itsestäänselvyydessä on myös aika dilemmainen teema, niin sen ympärillä yhä tutkimuksellisesti pyörin. Ja minua kiehtoo myöskin eritoten empatian ja myötätunnon ytimissä ja esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan ytimessä se, että miten äärettömän hauras on äärettömän vahvaa. Jos me ajatellaan vaikka kirkon vapaaehtoistoimintaa, niin jokainen joka sinne tulee, niin saa lähteä sieltä joka hetki. Se perustuu niin fundamentaalisti vapaalle tahdolle joka hetki. Eli äärettömän haurasta, mutta sitten toisaalta avun esimerkiksi vastaanottajan näkökulmasta se, että joku auttaa minua, ei siksi että hän on töissä Kelalla, tai että hän on edes diakoniatyöntekijä, vaan hän auttaa minua koska hän haluaa auttaa minua. Ja hän saisi olla auttamatta. Että sitten samalla se vapaaehtoistoiminnan hauraus on se mieletön vahvuus. Tämän kaltaisia vähän paradokseja. Ja varmasti näitä myötätuntoon liittyviä paradokseja näkyy kirkonkin kontekstissa monin tavoin.

Tapio Luoma: Yksi tekijä mikä tässä tulee mieleen on se, jos miettii kirkon työtä, tai ylipäätään tällaisia niin sanottuja kutsumustehtäviä joissa se tehtävän ydin on nimenomaan ihmissuhdetyö ja ihmisten auttaminen tavalla tai toisella, heidän tukemisensa, niin siinä jollain tavalla se oman empatian... Se myöskin saattaa johtaa siihen, että omat voimavarat aika äkkiä hiipuvat. Että jollain tavalla sen rajan piirtäminen sen empatian osoittamisen ympärille, tai millä tavalla osoittaa empatiaa niin, että ei itse ikään kuin näänny.

Anne Birgitta Pessi: Joo, tuo on kyllä haaste. Eilen olin juuri palaverissa myös kansalaisjärjestöjen kanssa, niin kyllä siellä myöskin niin paljon kipuillaan. Ja varmasti kaikissa konteksteissa. Ja onhan se totta, että ihminen ei voi antaa enempää kuin on annettavaa. Klisee, mutta kovin totta. Ja myötätunnon kirjallisuudessa ja tutkimushankkeissakin tietysti myötätuntuupumuksen käsite on kovin tuttu ja tärkeä. Ja samalla kuitenkin tutkijana haluaisin sitä käsitettä vähän haastaa. Siinä, että jos me ajatellaan myötätuntoa ilmiönä, niin siinä on aina ne yksittäisen ihmisen teot ja kyky huomata ja valmius tekoihin, mutta sitten on myös ne rakenteelliset asiat, miten me yhteiskunnassa huolehdimme sosiaaliturvasta tai millaisia käytänteitä vaikka työpaikoilla on ylipäätään auttamiseen, tai ihmisten kohtaamiseen. Ja sitten yksilörakenteet ja kolmantena sitten se hiljainen kulttuuri. Mitä me hyväksytään? Mitkä on meidän arvot? Jos me ajatellaan vaikkapa sellainen case mitä on paljon tutkittu myötätunto-uupumusilmiössä on se sairaalakonteksti, lääkärit ja sairaanhoitajat. Ja onhan se totta, myötätuntuupumus on todellista, mutta samalla me tiedetään että myötätunto on tutkitusti ihmiselle valtavasti voimavaroja antavaa. Fysiologisia voimavaroja. Uneen, unenlaatuun liittyviä voimavaroja, merkityksellisyyskokemukseen jne. jne. Eli mikä siinä myötätuntuupumuksessa on se

ydin, siis mikä uuvuttaa? Mä ajattelen, että se ei välttämättä ole niinkään se myötätunto ja se ihmisten kohtaaminen, tai se että minä pääsin auttamaan, vaan enemmän liittyä esimerkiksi niihin rakenteisiin. Että sitten jos vaikka lääkirillä potilaita on vain faktisesti liikaa... Esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan tutkimuksissa olen saanut haastatella muutamia sairaanhoitajia. Muistan yhdenkin keski-ikäisen naisen, joka kertoi mulle siitä miten hän joutui sairaalakontekstissa työssään jättämään itkeviä potilaita yksin. Oli pakko mennä eteenpäin. Ja miten hän oli sitten hakeutunut juuri sosiaalialan vapaaehtoistoihintaan eläkkeelle jäätyään, juuri sillä että enää ei tarvitse jättää itkevää ihmistä yksin. Myötätuntuupumus kyllä, mutta puretuen ja kehittäen ennen kaikkea rakenteita ja kulttuuria. Ja tiedostaen, että se ei ole välttämättä sen myötätunnon vika.

Tapio Luoma: Myötätunnon merkitykseen on havahduttu ymmärtääkseni myös laajemmin työelämässä, vaikkapa yritysmaailmassa. Siitä olisi kiinnostava kuulla, että mitä olet havainnut työelämästä, kun olet tehnyt konsulttitoita empatian parissa juuri yritysmaailman keskellä.

Anne Birgitta Pessi: Se on kyllä kiehtova konteksti. Tietysti minä teen aika paljonkin sellaisia konsultatiivisia tehtäviä. Tietysti minä teen niitä aina tutkijana ja jotenkin kunnioitan konsulttien ammattia, mutta tuntuis omasta ammattiroolista käsin kovin vieraalta mennä kertomaan mitä kannattaa tehdä. Eli semmoista konsultatiivista, niinkun että mitä tutkimukset tuovat, millaisia terveisiä, ja mitä työyhteisöissä voitais konkreettisesti ottaa opiksi, ettei se jäisi vain sanoiksi. Että tämä pieni etäisyys konsultti-sanaan. Mutta se on kiehtovaa, sieltä 2015 mä sain ison tutkimusrahoituksen [Co-Passion? 00:21:44] -nimiselle hankkeelle, missä ensimmäistä kertaa ryhmäni kanssa sain sukeltaa juuri työyhteisöjen kysymyksiin ja sieltä asti luentopyynnöt eri yhteiskunnan sektoreille, ne ovat aivan jatkuvia. Ja onneksi on paljon esimerkiksi jo väitelleitä, jotka sitten tekevät huikaa työtä siellä kentällä. Mutta se tarve sille, empatian voima, myötätunnon voima, alustuksia, workshopia ja muuta... Eli kyllä kirkon kuva ihmisestä ja se sellainen rakkaudellisuuden arvo, niin sille on valtava huuto työelämänkin eri konteksteissa. Ja siinä mä ajattelen, että kirkolla on semmoista musta ehkä vieläkin suuremman lipun liehuttamista sen äärellä, että edustetaan ja eletään todeksi juuri niitä arvoja mitä mä tutkijana näen, että mitä erilaiset yhteisöt huutaa niiden perään. Ja toki sitten toinen teema mikä tähän liittyy on se, että semmoinen teologian ja varsinkin yksityisen sektorin ja pörssiyrityöiden silloittaminen, niin se on ollut aika kiehtova maailmansa. Että kyllä yliopistolla helposti pikkusen mietitään sitä, että jos me tutkitaan teemoja kuten rakkaudellisuus ja yhteisöllisyys ja sitten siihen tulee vaikka yritysrahoittajia mukaan, niin että onko se jollain tavalla epäilyttävää. Mä itse en usko että se on epäilyttävää, mutta kyllä mä joudun ja saan kohdata myös sitä dilemmaa, että myydäänkö me rakkaus, tai myydäänkö me teologia. Ja olisi kiinnostavaa kuulla näkökohtiasi siihen, että meidän tämän päivän Suomessa eri sektoreiden, vähän niin kuin villillä tavalla kohtaavien, just vaikka pörssiyrityöt ja kirkko, että mitä mahdollisuuksia ja mitä jännitteitä siellä on. Että tutkimuksellisesti ne vielä sieltä vähän vaikuttaa olevan... Ja vielä ehkä kolmas pointti, mä nyt poukkoan tässä, mutta juuri tähän liittyen että onko se arveluttavaa ja viedään teologiset kysymykset esimerkiksi yritysmaailmaan... Niin, mikä on ollut mulle rohkaisevaa ja toivoa antavaa on se, että ihminen on niin sama kaikkialla, että me helposti ajatellaan että vaikkapa juurikin yksityisen sektorin ja kovan rahan talot, että onko siinä

jotain epäilyttävää tai itsekästä ja totta kai niihin liittyy dynamiikkansa, mutta se että Lopulta me halutaan tulla toinen toistemme kanssa ja etsitään ihmisen hyväksyvää katsetta jokainen. Ihminen on niin sama kaikkialla musta. Ihanaa.

Tapio Luoma: Minusta on tosi kiinnostavaa kuulla tämä ajatuksesi siitä, että ihminen on siis samanlainen kaikkialla, kaikissa ympäristöissä, kaikilla työpaikoilla, ihmisen perustarpeet.

Kohdatuksi tulemisesta, nähdyksi tulemisesta ja vakavasti ottamisesta, että ne ovat todella yhteisiä riippumatta siitä mikä meidän työpaikkamme tai meidän intressimme ovat. Ja siinä mielessä ajattelen kun pohdit sitä että mikä vaikkapa kirkon rooli tuossa voisi olla, niin tiedän että monin paikoin erilaista yhteistyötä vaikkapa paikallisseurakuntien ja oman paikkakunnan yritystoiminnan välillä on ja monissa tilanteissa työelämän kysymyksiin seurakunnan ja teologian ja kirkon näkökulmia toivotaan. Tulee muuten mieleen vähän tätä sivuten vaikkapa tällaiset ryhmäyttämistapahtumat, joita seurakunnat toteuttavat vaikkapa koululuokille. Mikä minusta kertoo siitä, että hyvin erilaisiin tilanteisiin, missä puhutaan ihmisten välisen vuorovaikutuksen syventämisestä ja tiivistämisestä, niin siinä kirkolla koetaan olevan annettavaa. Ja itse kyllä uskon siihen, että näin todella on. Ja siinä mielessä juuri se tutkimusala mitä pidät esillä, niin se on tietysti kirkon kannalta tavattoman merkittävää, mutta totta kai myös laajemmin yhteiskunnan kannalta, että aivan hieno asia. Tekee mieli sellainen tarkennus tehdä, että kun puhutaan siis empatiasta ja puhutaan sympatiasta, niin miten lyhyesti nämä kaksi asiaa voitaisiin erottaa toisistaan.

Anne Birgitta Pessi: Tämä olisi todella kiehtova jatkokeskustelunkin teema, koska ne menee kyllä niin... Siis eri tieteenalalla nähdään ne vähän eri päin, että jos me katsotaan ihan vaikka kielitiedettä, tai me katsotaan filosofiaa, tai sitten me katsotaan itse kun olen empiirinen tutkija. Ne menee jännästi ihan ristiin, jos me palataan ihan sinne etymologiaankin. Mutta ytimeltään, ja se ala mitä itse edustan, on juuri se että empatiaan kuuluu sekä kognitiivinen että affektiivinen empatia. Eli se, että kognitiivisesti me huom... Meillä on tietoa toinen toisistamme. Me kyetään katsomaan toista tai kysymään, mitä kuuluu. Me tarvitaan se tiedollinen elementti. Esimerkiksi stressitutkimuksesta me tiedetään, että jos me ollaan sähköpostimeren haperoittamia, niin meiltä kapeutuu kognitiivinen kapasiteetti huomata vaikka erityisen hiljainen kollega. Mutta että sitten me tarvitaan lisäksi ja empatiaan se affektiivinen puoli, että se herättää mussa jonkun tunteen ja haluan auttaa ja näin. Ja silloin sitten sympatia olisi... Määritellään empiirisillä, vaikkapa sosiaalipsykologian teemoissa sillä tavalla kapeammin, että se affektiivinen, tunteisiin liittyvä osuus on kapeampi. Ja hyvä niin. Jos me ajatellaan vaikkapa lääkäriä, joka joutuu päivät pääksytysten antamaan potilailleen valtavan surullisia uutisia, tai jakamaan diagnooseja, niin täytyyhän siinä säilyttää tietty etäisyys. Samoin siellä hoitotyössä aivan varmasti monessa kontekstissa antaa ihmiselle se kokemus, että hän tulee nähdyksi ja hänen kipunsa ja kaipuunsa tulee validoiduksi - ja sitten kuitenkin menemättä siihen mukaan. Eli sellainen syvyyden aste, mutta ilman arvoarvostelmaa.

Tapio Luoma: Sitten yksi käsite mikä tähän tulee, tai tässä yhteydessä nousee mieleen, on kyynisyyden käsite. Se on eräänlainen tällainen uhka, joka usein meitä ihmisiä vallankin ihmissuhdetyössä tai paljon ihmisten kanssa tekemisissä olevia, vallankin korkean ihanteen omaavia ihmisiä tuntuu ikään kuin vaanivan. Siis se, että lakkaa uskomasta ihanteisiinsa ja kovettaa kuorensa niin, että suojatakseen itseään ei anna oikein minkään koskettaa. Mutta tuleeko tämä esille millään tavalla sitten omassa työssäsi?

Anne Birgitta Pessi: Kyllä, monin tavoin. Tietäisinpä enemmän tai olisipa minulla ratkaisuja siihen, mutta jos mä ajattelen että oman asiantuntemukseni nojalta mun pitäisi nostaa joku pahin ihmiskunnan uhkakuva, niin totta kai on paljon nyt vaikka ekologiaan liittyviä kysymyksiä, mutta kyllä se juuri liittyisi siihen kyynisyyteen. Jos me kadotetaan toivorikas ihmiskuva, niin kyllä me sitten on aika lailla kadotettu kaikki, tai kaikkeus. Ja sehän on myös työelämä tutkimustakin, niin kyynisyyshän on myös yksi uupumuksen mittari. Uupumus ihan noin diagnostisesti. Ja mun mielestä jokaiselle meille hyvä kotitehtävä se, että jos huomaan itsessäni sellaista vähän niinkun kyynisyyden lisääntymistä, tai huomaan ajattelevani jonkun ihmisen vaikka avun tarjouksesta mulle... Ei niin, että jos aiemmin olen vaikka ajatellut että onpas ihana ja nyt tuliskin ajatus että yrittääkö hän manipuloida minua, niin silloin on kyllä suuren hälytyskellon aika. Meillä tutkimuksessakin puhutaan anteliaista tulkinnoista, generous interpretation, että miten me voitaisiin vaikkapa kollegaani jonka kanssa on jännitteitä, niin miten me voitaisiin yrittää ainakin tiedollisesti itse itsemme kanssa vahvistaa sellaista anteliaista tulkintaa, että ei... Ikään kuin juuri sen kyynisyyden vastapainoksi. Mutta tuo kysymys on niin nerokas, koska se vie sitten väistämättä meitä myös kysymykseen ihmiskuvasta, että onko ihminen hyvä vai paha. Mitä me uskootaan? Ja mihin se meidän ihmiskuva, mihin kaikkeen se vaikuttaa, että mitä me uskootaan ihmisestä?

Tapio Luoma: Tähän liittyen sitten tulee heti mieleen myöskin kysymys siitä, että jos puhutaan empatiasta inhimillisenä piirteenä, niin onko se lähtökohtaisesti opittua, vai onko se meille syntymässä annettua?

Anne Birgitta Pessi: Tutkimuksellisesti molempia, mutta se ei ehkä yllätä ketään että me voidaan kasvatuksella sitä vahvistaa, tai me voidaan hyvällä tavalla altistamisella ihmistä vahvistaa. Mutta se mikä kuitenkin on tieteessä ollut aika vallankumouksellinenkin ajatus ja yhä siinä on sekä kirkolla että tieteen maailmalla tekemistä, on niinkun lyödä läpi myös sitä ajatusta että ihminen aidosti kykenee hyvään. Ja myös pahaan, mutta myös hyvään. Tämä on tieteessä lyönyt läpi joitakin vuosikymmeniä sitten, että kyllä se sellainen taloustieteen laskelmoiva ihminen ja sellainen kuva ihmisestä, että me ollaan lähtökohtaisesti oman etumme tavoittelijoita ja tämä on jatkuvaa sotaa, kaikenlainen ihmiselämä pienissä kohtaamisissa ja yhteiskunnallisesti. Mutta että eri alojen tutkimus, evoluutiobiologit, sosiaalipsykologit, taloustieteilijätkin... He ehkä vähän myöhemmin kuin joillakin muilla aloilla, mutta että tämän päivän näkemys, uskaltaisi jopa sanoa, että semmoinen hegemonia eri tieteenalojen kesken on se, että ihminen kykenee hirvittävän pahaan, mutta ihminen kykenee myös hirvittävän hyvään. Ja ajatellaan esimerkiksi, että se on evoluutiossakin ollut semmoinen evoluution heuristinen väline, se että ne heimot jäävät henkiin jotka kykenevät yhteistyöhön. Eli ikään kuin siinä ehkä näkyy se mun mielestä teologinenkin viisaus siitä, että

me ei voida erottaa sitä hyvyyttä ja pahuutta toinen toisistaan, vaan että se on ikään kuin mulle hyväksi että sinä voit hyvin - ja toisinpäin.

Tapio Luoma: Mitä tutkimus on aiheuttanut sinun omaan käsitykseen ihmisestä? Jos nyt sinua kuuntelen, niin tulee ainakin semmoinen kuva, että edelleenkin uskot siihen, että ihminen kykenee enemmän hyvään kuin pahaan.

Anne Birgitta Pessi: Kyllä. Vielä on näin ja kiitos siitä kaikelle elämässä. Koen sen kyllä siunaukseksi. Se on ihan fakta. Ehkä siinä auttaa se, että vaikka tietysti näkee kaikenlaista lähempänä ja kauempana, mutta että sitten on koko ajan se tutkimusaineisto siinä ja tutkimustieto siitä eri aloiltakin, että siellä meissä niin paljon sitä mahdollisuutta on. Ja kyllä jotenkin ihminen kaiken sen kynnisyydenkin keskellä mitä meissä kaikissa on... Ja tämä aika ruokkii sitä ja tavallaan, onko liian provokatiivista sanoa, että kuuluukin ruokkia, että kyllähän paljon paha tapahtuu yhteiskunnassa ja meidän pitää niistä motivoitua niiden kanssa taistelemaan. Mutta jokainen meistä voi kuitenkin miettiä sellaisia vähän makaaberejakin esimerkkejä, että miltä tuntuu katsella vaikka vihollisensa kärsivää lasta. Ihan tämmöinen provokatiivinen ja vähän ikäväkin mielikuvaharjoite, että miten ihminen pystyy katsomaan kärsivää lasta, tai kärsivää eläintä. Tuollainen pieni mielikuvaharjoite, mutta siihen että psykopatologia sikseen, niin kyllähän se tuntuu pahalta. Että tällaiset pikkuruiset todisteet siitä, että meissä on hyvää. Ja tutkimuksia on niin kiehtoja eri aloilta. Vaikkapa kasvatustieteissä on tutkittu sellaisia esimerkiksi taaperoita ja tutkittu heidän ilmeitään ja eleitään ja antavatko he mieluummin käsinukelle karkkeja, vai vastaanottavatko käsinukelta karkkeja. Tutkimuslöydös on se, että nimenomaan antavat käsinukelle mieluummin karkkeja. Eikö tämä ole teologisestikin aika toivoa tuova? Tietenkään se ei liity vain siihen että lapset ovat enkeleitä ja haluavat vain hyvää, vaan myös juuri siihen että se, että minä annan karkin ja sitten käsinukke ehkä hymyilee, tai mitä tahansa. Että se myös voimaannuttaa sitä toimijuutta ja minä sain aikaan jotakin hyvää. Tämän kaltaiset tutkimustodisteet ja miten ne vie meidän ajatuksia juuri siihen, että se oma etu ja toisen etu kulkee käsi kädessä.

Tapio Luoma: Oletan, että helposti myöskin tutkijana kohtaat kysymyksen siitä, että eikö se empatia ole vähän tällaista sinisilmäisyyttä.

Anne Birgitta Pessi: Joo ja höttöisyyttä ja...

Tapio Luoma: Hyväuskoisuutta ja sellaista vähän naivia raadollisuuden, voisi sanoa valkopesemistä, tai muuta vastaavaa, jossa halutaan ummistaa silmät joltain sellaiselta todellisuuden osa-alueelta, joka joku toisen mielestä on se määräävä osa todellisuutta.

Anne Birgitta Pessi: Kyllä. Tätä kohtaan paljonkin. Ja sitten liittyen tuohon myös sellaista, että jotenkin vähän hömppää ja vähän hempeää. Että jos onkin tärkeää, niin tehdään nyt ensin oikeat työt ja sitten jos ehditään, niin panostetaan näihin. Ja kyllä jotenkin se ajatus, että se pehmeä onkin kovinta, musta se sopisi hyvin myös kirkon ehkä sloganiksi. Tai sosisiko? Helposti ajatellaan, että on vähän semmoista hempeää, niin voi sitten olla lopulta niinkun elämän ja kuoleman kannalta, tai omassa tutkimuksessa näkyy vaikkapa hyvinvoinnin tai yhteisöllisyyden kannalta sitä kovinta ydintä. Ja totta kai mä ymmärrän sen sinisilmäisyyskysymyksen oikein hyvin siinä, että kyllähän me ihmisenä, me kyetään... Me

ollaan hyvin taitavia vaikkapa manipulaatioon. Osin varmaan jopa alitajuisestikin. Totta kai haluan vaikkapa omille lapsilleni hyvää ja itsellenikin hyvää. Ja me ollaan kaikkea sitä kyynisyydestä kateuteen ja kaikkea mahdollista. Mutta että jos me ajatellaan... Ehkä ottaisin sen sinisilmäisyyden tai valkopesun rinnalla sellaisen... Mikä vois olla? Mustasilmäisyys-käsitteen, joka palaisi siihen kyynisyyteen. Että se olisi minusta vielä pahempaa, kuin sinisilmäisyys. Jos olen sinisilmäinen, niin tulen varmasti jossain kohtaa hyväksikäytetyksi. Toivottavasti en kovin pahasti. Mutta silti ajattelen, että vielä pahempaa ihmiskunnan kannalta on se jos me kaikki tulkitaan toinen toistamme mahdollisimman ikävin tulkinnoin, niin silloin meillä ei ole kyllä enää toivoa.

Tapio Luoma: Ajattelen näin, että väistämättä me ihmiset petymme aika ajoin toinen toisiimme. Mutta ehkä silloin sitä kaikkein arvokkainta elämän pääomaa on kuitenkin se, että pystyy säilyttämään luottamuksen toiseen ihmiseen, jossa lähtökohtana ei olekaan se että toinen ihminen on minulle uhka, vaan toinen ihminen on minulle kumppani. Tämän näkökulman kadottaminen on tietysti vahingollista. Välillä tuntuu siltä, että tämä viime aikojen kova keskusteluilmapääri yhteiskunnallisessa keskustelussa ehkä heijastaa jonkinlaista kyllästymistä, hempeyteen ja koventuvien äänenpainojen mukaantulo herättää sen kysymyksen juuri siitä, että mitä tällaisella niin sanotulla vihapuheella saadaan lopulta ja mitä sillä halutaan saada aikaan. Mitä ajatuksia tämä yhteiskunnallisen keskustelun kärjistyminen, jota myöskin vihapuheeksi toisinaan sanotaan, niin mitä ajatuksia se sinussa herättää?

Anne Birgitta Pessi: Se on ehkä minulle itselleni sellainen, jossa sitä kyynisyyttä huomaan itsessäni heräävän kaikista eniten. Ja välillä vaikkapa nyt loma-aikaan, niin tuntui hyvältä vetäytyä uutisista ja olla syrjässä kaikesta siitä. Että niin paljon kuin haluan uskoa ja uskon ihmiseen ja ihmisyyteen ja ihmiskuntaan, niin kyllä sellaista, varsinkin kun mennään tarkoitukselliseksi loukkaamiseksi ja sellainen kun yhdessä tullaan yhteen painamaan jota kuta tai jotakin aatetta alas, niin surullista ja jotakin vielä sitä ahdistavampaakin. Toki siinä näkyy myös sellainen yhteisöllisyyden moniulotteisuus siinä, että vihapuhe, sehän myös liekittää ihmisiä yhteen. Se voi olla ikään kuin myönteistä vihaa, että meillä voi olla joku yhteinen teema jonka puolesta me halutaan taistella, joku jota me vihataan. Vaikkapa nyt tyttöjen ympärileikkaus tuli ensimmäisenä esimerkkinä mieleen, että tavallaan semmoinen yhteen tuleminen ja jonkun asian puolesta taisteleva myös sen kriittisyyden ja ehdottomuuden kautta, niin onhan se... Se voi olla elämän voima, mutta että sitten kun se kääntyy selkeästi yhteistä hyvää tai toisia vastaan... Mä niin toivoisin, että ihmiset tekee sitten... Tulisivat yhteen. Tarkoitin ihan spatiaalisesti. Mitä ne voisivat olla, kun sä puhuit juuri tuossa ryhmäytymiseen liittyvistä esimerkeistä, että jotenkin mä en halua enkä uskalla luovuttaa siitä ajatuksesta, että jos me tuodaan ihmisiä samaan tilaan ja samojen asioiden äärelle, niin niitä yhteyksiä saattaisi löytyä. Se on tietysti hirvittävän hidas tie. Meillä on yksi tutkimushanke joka Kulttuurirahaston kontekstissa rykäistiin pystyyn, niin iso hanke silloin kun oli tämä kuplapuhe ensimmäisellä aallolla, olisko siitä nyt 5-6 vuotta ja käytettiin paljon aikaa ja resursseja siihen että tutkittiin sitä että mitä ihmiset todella Suomessa arvostaa, mihin heimoon he kokevat kuuluvansa, mitä asenteita heillä on muita kohtaan ja onko ne kuplat niin vahvoja ja isoja ja jyrkkäseinäisiä ja paksuseinäisiä, kun me ajatellaan niiden olevan. Oma siivu jota siinä vedin liittyi ihmisten pyhyyden kokemuksiin, että mikä

heille on pyhää. Ja siellä jälleen tämä ihminen on sama -teema nousi kyllä esille, että kun me katsotaan arvoja tai me katsotaan sitä mikä ihmisille on tärkeintä, niin niitä kuplia ei oikein löydetä, niinkun jättimäisillä aineistoilla. Siinäkin oli yli 6 000 ja edustava otos suomalaisista. Eli syytä huoleen. Miten taistelisivme tuota valtavan kovaa, kamalaa puhetta vastaan? Ja miten sitten, kun toivorikkaus on jollain tavalla yhtä totta, mutta miten nämä tuotaisiin yhteen.

Tapio Luoma: Omaan mieleeni nousee kahdeksas käsky - älä sano väärää todistusta lähimmäisestäsi. Ja Lutherin selitys nimenomaan isossa katekismuksessa, jossa todetaan että aina kun mahdollista, niin selitä asiat toisen ihmisen osalta aina parhain päin. Eli jollain tavalla se ajatus siitä, että toisen ihmisen maine ja kunnia ovat arvokkaita pääomia hänelle ja niitä meitä on kutsuttu varjelemaan ja suojelemaan toinen toisissamme.

Anne Birgitta Pessi: Juuri. Ja tuo esimerkiksi työelämään, jos minä katson tänä päivänä, on yksi teema mitä siellä huudetaan ja peräänkuuletetaan - on arvostaminen. Aiemmin viittasit siihen, että me ihmiset halutaan kokea arvostusta ja tätä todella työelämässäkin näkyy. Ja toisaalta myös sitä, että monissa työyhteisöissä... Nyt tähän Lutherista intoutuneena muistelen sitä, että monissa työyhteisöissä pohditaan myös että mitkä ovat sellaisia luontevia arvostuksen osoittamisen muotoja, että ihmiset eivät koe että joku katsoo mua ylhäältä. Ja mikä olisi luontevaa arjessa? Ja Suomi ei ole kovin vahvojen tunnepuheiden maa ja meidän kulttuuriin välttämättä sovellu, niin tuossa myös sellainen kotitehtävä rohkeuteen siinä, että seuraisimme Lutherin jalanjäljissä ja arjessa, osoittaisimme sitä arvostusta. Ja siitä on kiehtova esimerkiksi johtajuustutkimus, tulee mieleen missä on tutkittu esimerkiksi palvelevan johtajuuden teemoja, missä määritelmällisesti se on johtajuutta, jos se johtaja haluaa alaistensa kukoistavan ja hän on siellä taustalla palvelijana. Erittäin kiehtova teologinen käsite tietysti, tämä servant leadership. Se on tutkitusti erittäin hyvä tapa johtaa tehokkuuden tai sitoutumisen tai hyvinvoinnin kannalta. Ja silloin kun on tutkittu että alaisia ja tiimiläisiä johdetaan palvelevalla otteella, niin sieltä nousee myös sellainen elevaation voima, että ihmiset kokevat kun he ovat tällaisen johtajan alaisuudessa, joka ei osoita vain heille arvostusta, vaan esimerkiksi puhuu kunnioittavasti vaikka kilpailevan firman ihmisistä tai muun talon ihmisistä, niin se herättää ihmisissä elevaatiota. Semmoista kohottuneisuuden tunnetta. Ehkä se liittyy siihen, että hän on niin sielultaan iso ihminen, että hänellä on varaa kehua vaikka sitten kilpailijaansa.

Tapio Luoma: Tässä on erittäin kiinnostavaa juuri tämä, että empatia liittyy myös tällaiseen ihan konkreettiseen asiaan, kuin johtajuus. Että miten suomalaista työelämää johdetaan ja aika paljonhan työelämässä usein erilaisia ongelmia laitetaan sen piikkiin, että johtajuus ei oikein kunnolla toimi. Ja tästäkin myöskin kirkkoa välillä kritisoidaan, että meillä on ongelmia johtajuuden kanssa, vaikka omasta mielestäni täytyy sanoa että kyllä tässä on menty eteenpäin, että meidän oma johtajuuskoulutus onneksi on saanut paljon hyviä tuloksia aikaan, mutta... Mutta että toisinaan edelleen saattaa kuulua äänenpainoa, jossa kritiikkiä esitetään siitä johtajuudesta. Empatia johtajuuden osa-alueena? Tuossa jo vähän siihen viittasitkin. Mitä se johtajalta edellyttää? Miten hän voi osoittaa arvostustaan? Mitä konkreettisia toimia johtaja voi tehdä osoittaakseen tällaista palvelevaa johtajuutta?

Anne Birgitta Pessi: Joo. Tämä on niin kertakaikkisen tärkeä kysymys. Jos ajatellaan, vaikka tuossa aiemmin puhuttiin että yhteiskunnan kaikilla sektoreilla me voidaan ottaa kolme tasoa, että meillä on se yksilö ja sitten meillä on ne ryhmät ja rakenteet ja sitten on se laajempi kuva, vaikkapa työyhteisön se kulttuuri, niin johtajilla on kyllä valtava paitsi vastuu, myös mahdollisuus vaikuttaa kaikkiin niihin, että miten vaikka siellä yksilötasolla, uskaltaako hän tai ehtiikö hän, ottaako hän sen aikansa pomsahtaakseen jonkun ovelle vaikka huoneeseen kysymään että mitäs kuuluu, tai onko joku missä mä voin autella. Tällaisiahan me helposti ajatellaan, että nyt onko aikaa tällaiselle, tai häiritseköhän häntä ja... Ja mut että tulla kohti. Ja myös ehkä sellainen vastuu siinä, että se on... Vaikkapa sellainen yksi johtajuuden vaikka slogan tai esihenkilöiden slogan, että oveni on aina avoinna, niin on se mun mielestä ihmisyyden kannalta aika laiska ajatus, että ikään kuin että voinko minäkin mennä johonkin ja vaikka kysymään. Että hyvä ajatus toki, mutta että riittääkö. Ja sitten tietysti johtajilla ja palvelevalla, empaattisella johtajalla on huolehtia niistä rakenteista. Miten me jaetaan työt? Onko kaikilla se tunne, että tulee kuulluksi. Ja tässä kyllä, mitä itse olen saanut seurata sivummalta toki, mut että kirkon johtamiskoulutuksia, niin ihan sama vaikutelma näin talon ulkopuoliselle tullut, että siellä ollaan ytimessä ja mietitään asioita ja mietitään rohkeastikin asioita. Ja sitten se hiljainen kulttuuri, joka voi olla vaikka johtajuudelta vähän... Siihen voi liittyä vaikka huumorinkin elementtejä, että onko meillä joku hassu viikkopalkinto millä tuodaan vaikka viikon moka ja juhlietaan sitä pedagogisessa mielessä. Ja mielellään toki johtaja voi aloittaa vaikka itsestään, että tässä meni nyt aivan pieleen ja opimme tästä yhteisönä tämän. Että siihen kulttuuriin liittyen myös sellaisia kepeitä elementtejä. Ja ehkä vielä sitten yksi mun mielestä kaikista suurimpia ja ehkä rohkeutta vaativimpia johtajuuden kannalta on myös se kysymys siitä ihmiskuvasta. Eli jos mä haluan johtajana olla inhimillinen ja inhimillisyyttä vahvistava, niin ettei sorutta siihen ajatukseen että hyvä johtaja on karismaattinen johtaja, että olen vankka ja luon turvallisuutta ja [haluan? 00:45:59] toivorikkaat kuvat ja yhdessä sisulla eteenpäin, vai olisiko johtaja joka uskaltaisi myös sanoa että nyt minua väsyttää, tai että tässä tarvitsisin vähän jeesiä ja nyt mä oon kovilla. Joka olisi mullistavaa senkin kannalta, että hän asettaisi juuri sitä esimerkkiä ja loisi sitä kulttuuria työyhteisössään, että me ollaan ihmisiä. Me ollaan täälläkin ihmisiä. Me kaikki jossain kohtaa väsyttään ja tipahdetaan ja kukaan meistä ei sitten ole yksin, kun näin käy. Eli myös semmoista rohkeutta mäyttää sitä ihmisyyttään.

Tapio Luoma: Anne-Birgitta, onpa ollut mukava keskustella kanssasi empatiaan liittyvistä kysymyksistä. Minkälainen tämmöinen tematiikka tarkalleen ottan juuri nyt on pöydälläsi?

Anne Birgitta Pessi: Nyt pöydälläni on ihana teema, lyhenteellä COCO. Sain ryhmäni kanssa ja meidän ihanalla poppoolla ison Akatemia-hankerahoituksen tuossa touko-kesäkuussa, kun ne päätökset tulivat. Nyt näinä päivinä se alkaa ja Turun kahvilassa teidän ensimmäisiä muistiinpanoja tältä syksyltä ja tulen palaamaan tänne, kun nelivuotinen hanke loppuu. Mutta siinä tässä meidän COCO-hankeessa palataan ennen kaikkea uskonollisiin yhteisöihin, eli lähdetään tutkimaan ihmisten kohtaamista ja ihmisten kohtaamisen ja connectioneiden jännitteitä ja mahdollisuuksia uskonnollisissa yhteisöissä. Ainakin kristilliset kirkot, muslimit, mahdollisesti juutalaiset tai buddhalaiset ovat myös caseina. Siinä oli aiemmin jo paljon caseja, mutta nyt ihmiset ovat saaneet hyvin tutkimusrahoitusta, niin nyt katsotaan sitä uskontojen konstellaatiota. Ja fokuksena on turvallisuuden tunne. Ja juuri

minusta on äärettömän kiehtovaa yhteiskunnallisestikin, miten uskonto on niitä voimakkaimpia voimia kaikkialla maailmassa turvallisuuden tunteen tuhoamiseen, mutta ennen kaikkea turvallisuuden tunteen vahvistamiseen. Mikään ei ole näin ambivalenttia kuin kiehtova, ihana, loputtamiin tutkimusrakkauden aihe, eli uskonto ilmiönä.

Tapio Luoma: Hyvä kuulla. Kiitoksia tässä vaiheessa Anne-Birgitta käynnistäsi arkkipiispan talossa ja tässä podcastissa.

Anne Birgitta Pessi: Kiitos.

Tapio Luoma: Toivotaan sinulle ja hankkeellesi ja koko elämällesi Jumalan siunausta.

Anne Birgitta Pessi: Kiitos paljon.